

L'OFICI DE LLEGIR

12ª SESSIÓ, FRANCESC CARBONELL

«Llegir els textos però també les imatges, i sobretot el seu rerefons»

PRIMER PERÍODE

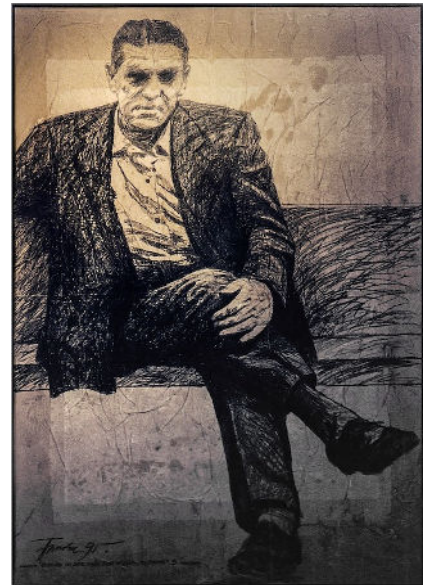
INFÀNCIA

(80x120 cm)

(120x80 cm)

(80x120 cm)

Aquest doble retrat dels meus pares (al centre dibuix fet a partir del retrat de boda, i als laterals, asseguts a un banc de l'Estany de Banyoles el dia del 50^è aniversari del casament) el vaig pintar a Sant Gregori el 1995 (tècnica mixta sobre fusta) i el vaig exposar a Celrà. Portava per títol el primer vers d'un poema del poeta andalús Carlos Murciano:

«Esto de no ser mas que tiempo, espanta»

Us passo a continuació el poema sencer, titulat «El reloj» (per la metàfora del cor que és com un rellotge). Observeu que el poema està tan ben fet que les síl·labes tòniques reproduïxen en alguns versos els batecs rítmics del cor/rellotge.

El reloj

Esto de no ser más que tiempo espanta.
La solución bajo el costado izquierdo:
un fiel reloj al que jamás me acuerdo
de darle cuerda y, sin embargo, canta.

Canta con un martillo en la garganta,
mas sé que estoy perdido si lo pierdo.
A martillazos vive su recuerdo.
Sin embargo, ni atrasa ni adelanta.

A veces se le olvida hacer ruido.
A veces hace por salir del nido
y si no lo consigue, humano, llora.

A veces suena a Dios. De todos modos
es un reloj y un día, como todos,
se quedará parado en cualquier hora.

[Carlos Murciano](#) (1931-?) Arcos de la Frontera, Cádiz.

SEGON PERÍODE

ADOLESCÈNCIA

«Miquel i Teresa» (Sant Gregori, 1995/2004) Díptic. 165x120 cm. Mixta sobre fusta

Nou anys més tard vaig refer aquella obra de l'apartat anterior, que va passar a ser un díptic enlloc de ser un tríptic. La imatge del casament va ser substituïda per una fotocòpia enganxada als peus del retrat del pare. Aquesta reforma, aquesta «repintada», data del 2005 i l'obra va ser exposada al Museu de la Mediterrània de Torroella de Montgrí.

En el repintat es fa evident una certa agressivitat. La taca vermella de la base va tapar el títol, el vers de Murciano. Jo crec que a aquesta darrera i definitiva versió li escauria molt més aquest altre vers de Philip Larkin que, d'alguna manera expressa el malestar d'una infància desestructurada, en el meu cas per raons sanitàries i també per mancances econòmiques. (Transcriu el vers en anglès per si el vol llegir en aquesta llengua l'Anny):

THIS BE THE VERSE

They fuck you up, your mum and dad.
They may not mean to but they do.
They fill you with the faults they had,
And add some extra, just for you.

But they were fucked up in their turn,
By fools in old-style hats and coats,
Who half the time were soppy-stern,
And half at one another's throats.

Man hands on misery to man.
It deepens like a coastal shelf.

Get out as early as you can,
And don't have any kids yourself.

AQUEST ÉS EL VERS (Traducció molt casolana i millorable)

Et ben foten, la teva mare i el teu pare.
Potser no és la seva intenció, però ho fan.
T'omplenen dels defectes que ells tenen
I hi afegeixen algun extra, només per a tu.

Però al seu torn, a ells també els van fotre
Cretins vestits amb barrets i abrics antiquats,
Que la meitat del temps eren babaus/severs
I l'altra meitat parlaven per boca d'altri.

L'home porta la misèria a l'home.
I això es va aprofundint com una plataforma costanera.

Fuig tan aviat com puguis,
I tu no tinguis cap fill.

Philip Larkin. (1922-1985) Poeta i bibliotecari. Coventry (Anglaterra)
Aquest poeta anglès ha publicat alguna cosa en català per exemple:
<https://www.quadernscrema.com/cataleg/la-vida-amb-un-forat-a-dins/>
(Per si ho voleu posar als apunts).

TERCER PERÍODE

DOCÈNCIA

«Créixer també és...3» (68x98 cm)

«Créixer també és...1» (98x68 cm)

El dibuix vertical (1995, St. Gregori. Mixta / paper encolat sobre fusta) està fet a partir d'una fotografia meua del 1961 d'una parella de germans bessons de família andalusa immigrada, molt humil (el pare era peó ferroviari). Aquests nens van formar part del meu primer grup de 14 alumnes a l'escola unitària de Freixenet (Segarra).

El dibuix horitzontal (1995, St. Gregori. Mixta / paper encolat sobre fusta) també està fet a partir d'una fotografia meua, aquesta de 1968), d'uns nens d'un pati d'una escola activa de Barcelona (l'escola Elaia) dels anys seixanta. No és de Costa i Llobera però podria ser-ho pel perfil de l'alumnat i de l'escola. L'execució dels dibuixos no permeten veure els detalls amb claredat, però pel calçat, pel vestuari, etc. es pot endevinar una diferència social i cultural important entre els infants de les dues imatges.

El contrast seria encara més brutal comparant-los amb els infants que em vaig trobar quan l'any 1974 vaig deixar Barcelona per anar a dirigir l'Obra Tutelar Agrària, un internat depenent del Centre de Protecció de Menors que acollia el que en podríem dir «Infància en risc», equivalent a «L'éducation Surveillée» francesa. Aquests eren els in-

fants que jo cercava, fugint de la Barcelona petitburgesa i del «*llit de Procust*¹» en que s'havia convertit, a la pràctica, una manera determinada i perversa -al meu entendre- de practicar la psicopedagogia.

Res millor que el poema d'Eduardo Galeano següent per a descriure a aquells infants que vaig conèixer i estimar aquells anys:

LOS NADIES

Sueñan las pulgas con comprarse un perro y sueñan los nadies con salir de pobres,
que algún mágico día llueva de pronto la buena suerte,
que llueva a cántaros la buena suerte;
pero la buena suerte no llueve ayer, ni hoy, ni mañana, ni nunca,
ni en lloviznita cae del cielo la buena suerte,
por mucho que los nadies la llamen
y aunque les pique la mano izquierda,
o se levanten con el pie derecho,
o empiecen el año cambiando de escoba.
Los nadies : los hijos de nadie, los dueños de nada.
Los nadies : los ningunos, los ninguneados,
corriendo la liebre, muriendo la vida, jodidos, rejodidos.

Que no son, aunque sean.

Que no hablan idiomas, sino dialectos.

Que no hacen arte, sino artesanía.

Que no practican cultura, sino folklore.

Que no son seres humanos, sino recursos humanos.

Que no tienen cara, sino brazos.

Que no tienen nombre, sino número.

Que no figuran en la historia universal,

sino en la crónica roja de la prensa local.

Los nadies, que cuestan menos que la bala que los mata.

Eduardo Galeano (1940-2015) Montevideo, Uruguay.

Poema publicat a [«El libro de los abrazos»](#) pàgina 32 d'aquesta edició que es pot descarregar lliurement, i citat al llibre d'Eduard Sívori *«Paren el mundo que me quiero bajar lo quiero cambiar»*, edició de l'autor.

1 Procust, com ja sabeu, era un bandoler famós de les muntanyes de l'antiga Grècia que diu la llegenda que quan assaltava un vianant, a més de prendre-li tot el que portava, el feia estirar en un llit. Si els peus de la víctima no arribaven als peus del llit els hi estirava amb uns ternals fins a que hi arribessin, i si sobresortien dels peus del llit, li tallava les cames a mida.

QUART PERÍODE

PRÀCTICA DE L'ART

«A hard rain's a gonna fall» (75x61 cm.) Mixta sobre fusta. El Vilar d'Urtx (Cerdanya) 1978.

L'anomenada crisi dels míssils de Cuba de l'any 1962, va apropar Estats Units i Rússia, més que mai en tota l'anomenada Guerra Freda, a la possibilitat d'una confrontació nuclear, que en els nostres temps ha recuperat malauradament actualitat.

La por als efectes d'una pluja radioactiva als inicis dels anys 60 va inspirar a Bob Dylan, un cantant que molts joves de l'època seguíem amb veneració, a escriure aquesta metafòrica cançó el títol de la qual vaig copiar com a títol d'un quadre meu de l'any 1978. En reproduïxo només unes estrofes traduïdes al català.

A HARD RAIN'S A GONNA FALL (Cliqueu damunt per sentir-la)

- On has anat, fill meu d'ulls blaus,
on has anat, petit estimat?

... ..

I què és que has sentit, fill meu d'ulls blaus,
què és que has sentit, petit estimat?

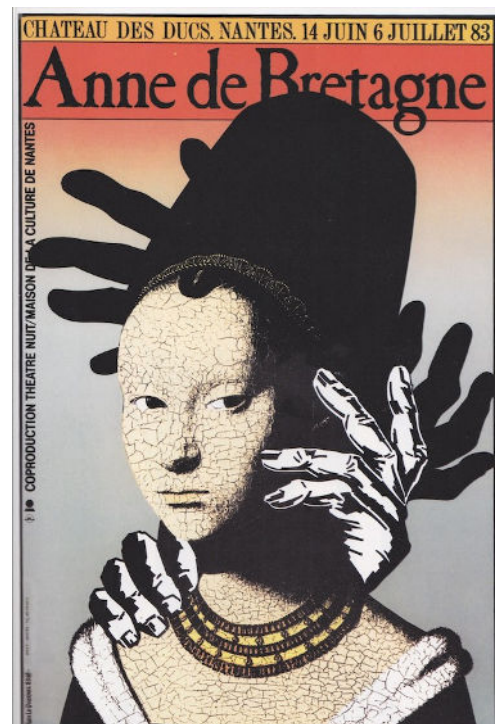
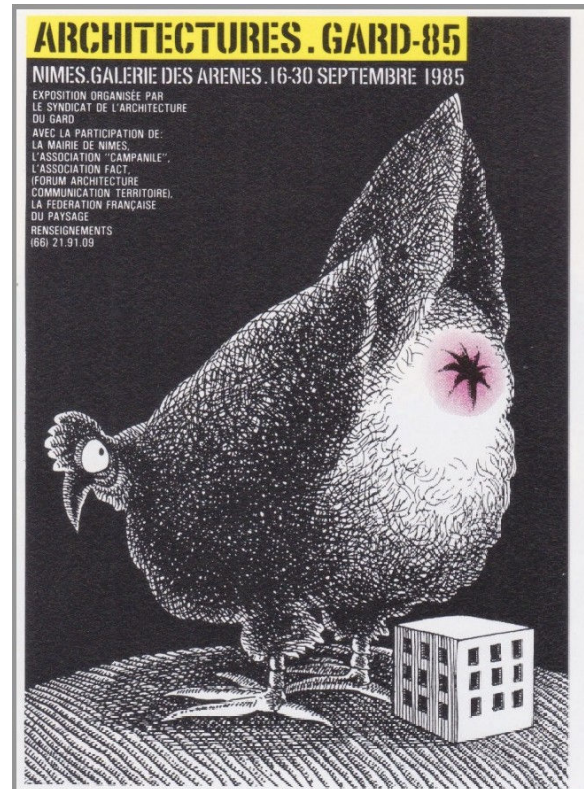
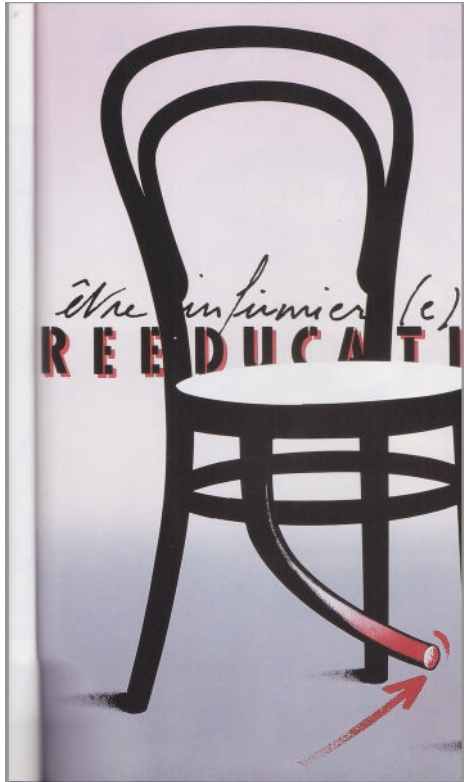
- He sentit que trona com per avisar-nos
i el bram d'una onada que a tots pot negar-nos
i cent timbalers amb les mans que els cremaven,
deu mil que parlaven i ningú escoltant-los,
i gemecs de fam entremig de rialles,
i el cant d'un poeta morint a una séquia,
i el plor d'un pallasso vençut per la pena.

Bob Dylan (Robert Allen Zimmerman, Nascut el 1941 a Duluth, Minnesota.

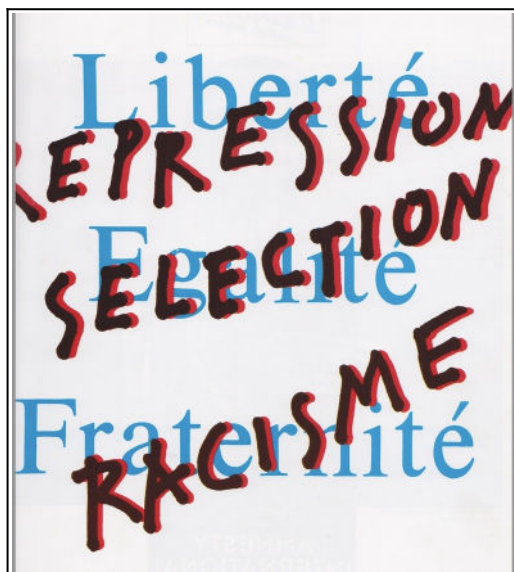
Premi Nobel de Literatura 2016.

L'estiu de 1987 vaig fer un viatge a la Bretanya francesa. Tot visitant la ciutat de Quimper ens vam trobar una interessant exposició al Museu Departamental Bretó d'aquella ciutat. Es tractava d'una exposició de cartells del cartellista bretó [Alain Le Quernec](#) (1944, Le Faouët, Bretanya, França), La seva obra em va sorprendre molt per la seva habilitat d'expressar en imatges molt senzilles missatges complexos de manera impactant. Vaig comprar el catàleg de l'exposició, (del qual en podeu veure la portada a la pàgina anterior), i no em resisteixo a mostrar-vos-en algunes imatges:

Un dels cartells que em va impactar tant per la seva senzillesa com per la seva eficiència en transmetre el missatge pretés va ser aquest:

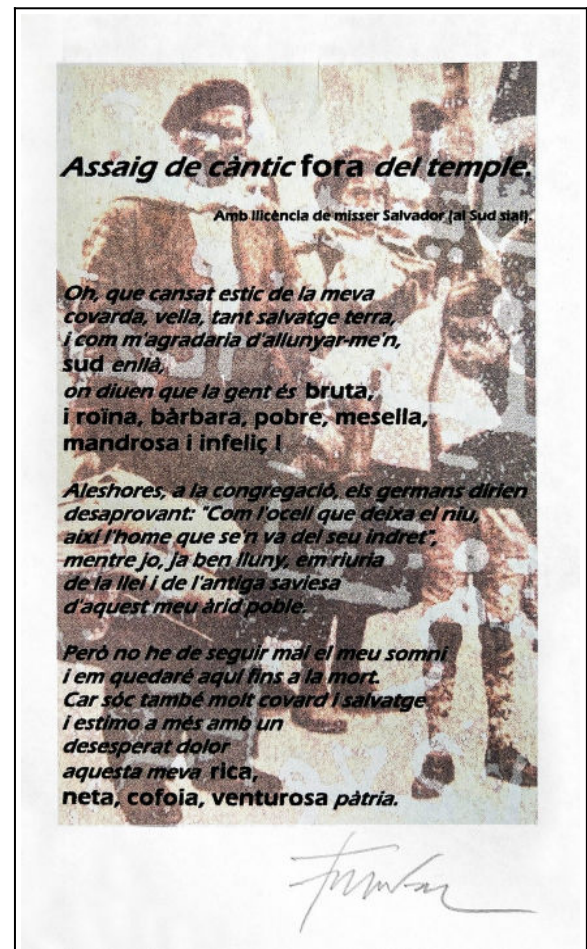
El contrast del lema fundacional de la república francesa «**Liberté, Égalité, Fraternité**» amb els seus antònims sobreposats com si es tractés d'un grafiti de protesta urbana «**Repressión, Selection, Racisme**», la senzillesa de l'execució i la contundència del missatge explícit i implícit (jo estava molt motivat per aquests temes), em van empenyer a fer aquest quadre en el que es pot veure al centre, en una fotografia Polaroid enganxada, la pàgina el catàleg amb aquest el poster de Le Quernec :

«Liberté, Égalité, Fraternité» Collage i acrílic sobre fusta (122x80 cm.) Millars, 1988.

CINQUÈ PERÍODE

INTERCULTURALITAT

Gravats per transferència electrogràfica. (24x34 cm i 21x29,7 cm) Sant Gregori 2000

A tots dos gravats la imatge de fons és una fotografia (d'autor desconegut) d'una família d'exiliats republicans carregats d'atuell i maletes travessant la frontera de França.

Al primer gravat hi vaig sobreposar cal·ligrafies àrabs. S'intenta «agermanar» conceptualment tots els exilis, i recordar que nosaltres també vam ser emigrants exiliats no fa pas tant com per haver-ho oblidat...

De la primera imatge se'n va fer l'any 2000 un tiratge de 100 exemplars amb motiu del «*Celrà en acció*», i la segona és una prova d'artista que incorpora un poema meu que porta per títol: *Assaig de càntic fora del temple*, que figura al recull «Pomet de brams», autopublicat en format digital l'any 2015.

Pel títol ja es veu que és un joc literari a partir de l'apropiació del conegut poema de Salvador Espriu [«Assaig de càntic en el temple»](#) (del llibre «El caminant i el mur» de l'any 1954), aprofitant l'avinentesa per posar en qüestió alguns tòpics i prejudicis culturals relacionats amb l'immigració. Transcripció del poema tal com va quedar després de la meua manipulació (els fragments originals d'Espriu estan en cursiva):

ASSAIG DE CÀNTIC FORA DEL TEMPLE

Amb llicència de misser Salvador (al Sud sia)

*Oh, que cansat estic de la meua
covarda, vella, tant salvatge terra,
i com m'agradaria d'allunyar-me'n,
sud enllà,
on diuen que la gent és bruta,
i roïna, bàrbara, pobra, mandrosa,
fanàtica i infeliç!*

*Aleshores, a la congregació, els germans dirien
desaprovant: "Com l'ocell que deixa el niu,
així l'home que se'n va del seu indret",
mentre jo, ja ben lluny, em riuria
de la llei i de l'antiga saviesa
d'aquest meu àrid poble.*

*Però no he de seguir mai el meu somni
i em quedaré aquí fins a la mort.
Car sóc també molt covard i salvatge
i estimo a més amb un
desesperat dolor
aquesta meua rica,
neta, cofoia, venturosa terra.*

Girona, 1996.

«Venim del nord» Llapis sobre paper (98x68 cm.) Sant Gregori 1995.

L'any 1995, en l'exposició que vaig fer a Celrà ja esmentada, en la que tots els quadres portaven per títol un poema, vaig exposar aquest retrat de l'esposa i les tres filles d'un xicot d'origen senegalès col·laborador nostre, acompanyat d'aquest fragment de la lletra de la cançó de Lluís Llach: «Venim del Nord, venim del sud»

Venim del nord,
venim del sud,
de terra endins,
de mar enllà,
i no creiem en les fronteres
si darrera hi ha un company
amb les seves mans esteses
a un pervindre alliberat.
I caminem per poder ser
i volem ser per caminar.

Com a curiositat, sapigueu que com que en aquell moment ja feia un parell d'anys que no funcionava el Taller de Millars ni el seu mecanisme de comercialització d'obra, a la sala d'exposicions de Celrà vaig posar aquest escrit sobre els preus dels quadres:

SOBRE ELS PREUS DELS QUADRES

Ho pots creure o no, però sovint, per a mi és més difícil posar preu a un quadre que pintar-lo. Al llarg de la meva vida he provat moltes maneres de fer-ho, i cap m'ha acabat mai de satisfer.

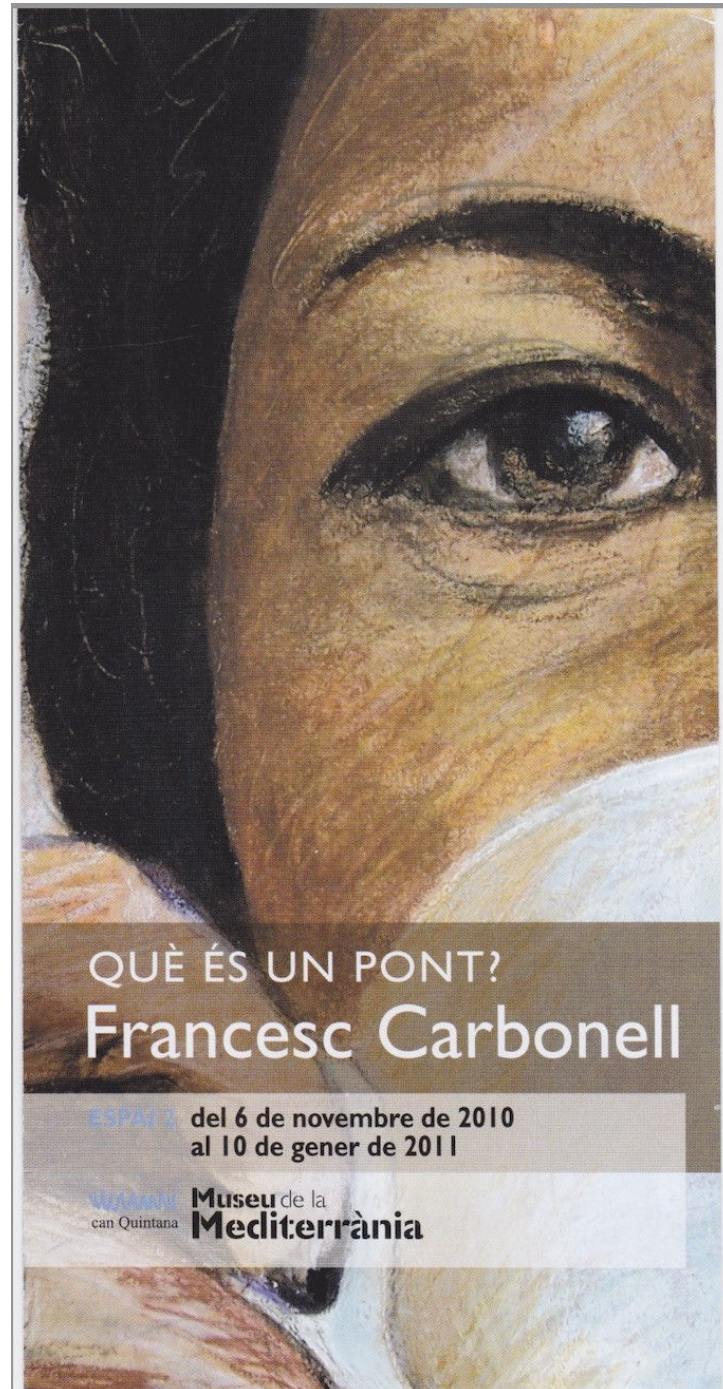
Per això, avui et proposo que siguis tu qui faci aquesta feina. Al cap i a la fi, si algú dels meus quadres t'agrada fins al punt de voler comprar-lo, *ningú no està més capacitat que tu per a saber el valor que per a tu té el quadre.*

Per tant, digues-me quant estaries disposat (o disposada) a pagar per a tenir-lo, atenent només al valor que li dones i a les teves possibilitats. Tria tu també el sistema de pagament. Si em sembla una quantitat i un procediment raonables, el quadre serà teu. *Si no em sembla una quantitat raonable, no acceptaré cap més oferta teva.* (Nosaltres, tu i jo, som seriosos amb les peles, i de cap manera no hi juguem... ni regategem com aquella gent del sud...)

Nota: Per alguns quadres, els que són retrats, donaré preferència de compra als models.

SISÈ PERÍODE

JUBILACIÓ

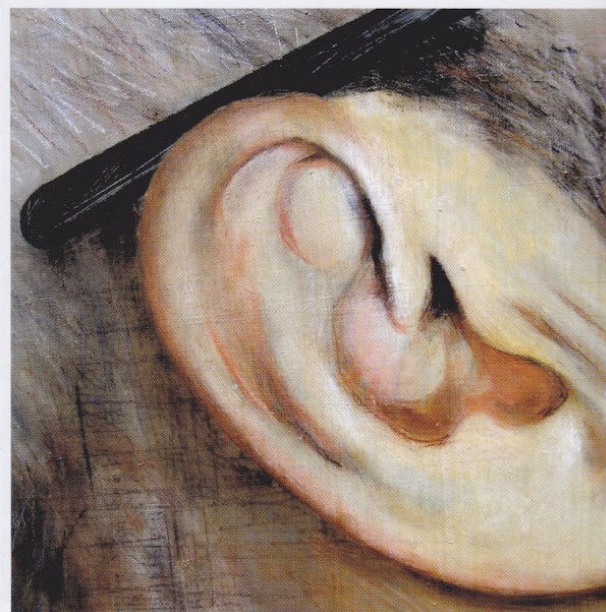
PERSONES/PONTS

Porque un puente, aunque se tenga el deseo de tenderlo y toda obra sea un puente hacia y desde algo, no es verdaderamente un puente mientras los hombres no lo crucen. Un puente es un hombre cruzando un puente.

Aquesta frase de Julio Cortázar (*Libro de Manuel*) és la que em va fer decidir a participar en aquest cicle d'exposicions sobre el tema "Ponts", exclusivament amb retrats de persones. Persones que per mi han sigut veritables ponts cap a diverses formes de coneixement, de gaudi i de compromís.

D'altra banda, i fent una altra lectura de la metàfora, aquesta exposició és també com el pilar més proper d'un llarg pont de quinze anys, que connecta aquests quadres, amb els de la darrera exposició que vaig fer. I Cortázar té altra vegada raó: aquest pont no existiria, no seria veritablement un pont, sense les persones que m'han ajudat i animat a somniarlo, bastir-lo i crear-lo junts.

Francesc Carbonell

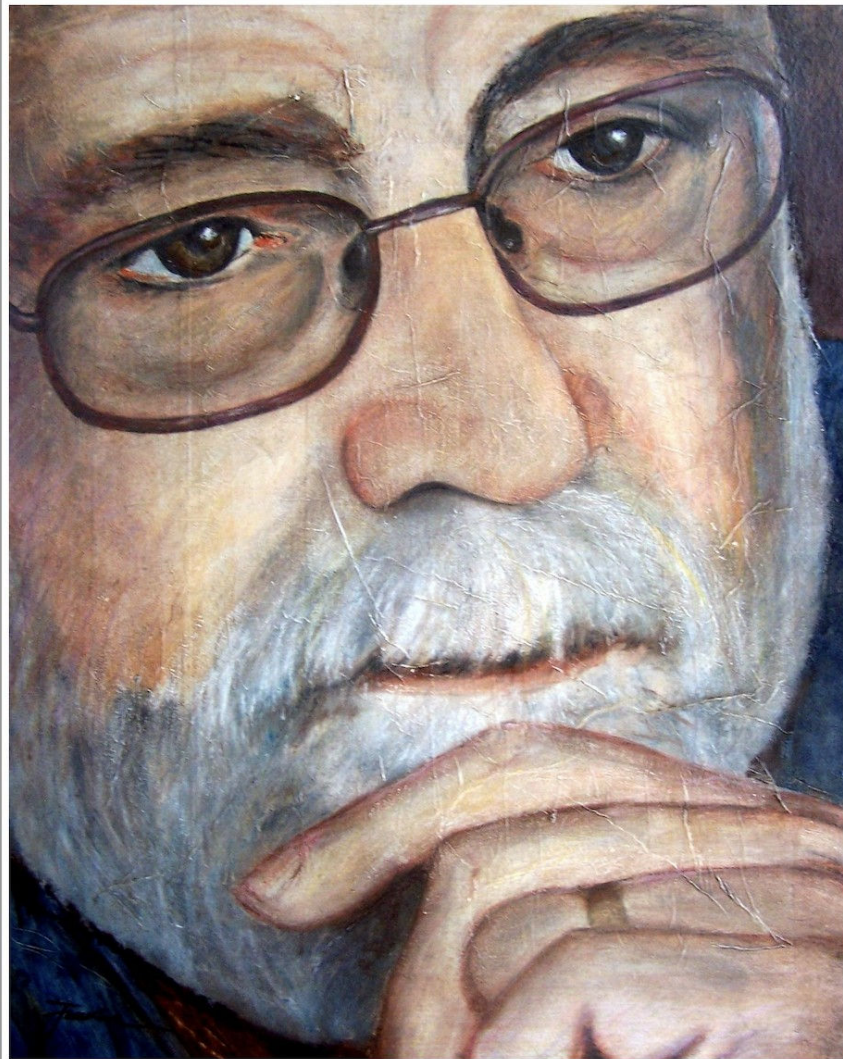
Comissari: Eugeni Prieto

Em vaig jubilar l'any 2007. L'Eugeni Prieto, un dels socis entusiastes del Taller de Millars, era en aquells moments encarregat d'exposicions del Museu de la Mediterrània de Torroella de Montgrí. Des del moment de la meua jubilació no va parar d'insistir en que, ara que tindria temps, havia de tornar a pintar i a fer una exposició a la sala de Torroella.

Uns anys més tard aquell Museu havia programat una sèrie d'exposicions amb un *leitmotif* comú «Ponts». Hi vaig participar en una mostra de 16 quadres que eren retrats de persones que havien sigut per a mi «*veritables ponts cap a diverses formes de coneixement, de gaudi i de compromís*» com deia el tríptic de l'exposició. D'altra banda, aquella exposició (que seria la darrera) era també com un pont que la connectava amb la darrera exposició que havia fet ja feia quinze anys.

Us adjunto quatre quadres d'aquella mostra amb textos escrits pels personatges retratats.

«Arcadi» 52x64,5 cm, mixta sobre paper encolat sobre polietilè. Sant Gregori, 2009.

«Si els poderosos mantenen el seu poder en aquest món capitalista és perquè nosaltres cada dia comprem on comprem, obrim comptes corrents on els obrim, gastem energia de les grans corporacions...; és a dir, amb cada acte de consum, emetem un vot de confiança i donem suport a una forma de producció, de manera que activem una cadena d'abastament amb la qual beneficiem empreses que potser estan contribuint a l'abús social. El consum responsable ha de ser un consum conscient, i amb cada nova actitud que no afavoreixi empreses criminals anirem afeblint el sistema depredador. Evidentment, els poderosos ens intentaran manipular i convèncer de comprar aquí o allà. Però no hi veig altra solució. I aquí ens hem de convèncer que el canvi és positiu i no fer tant cas del que ens dicten els mitjans de comunicació fàctics per explicar a la gent el que passa.»

[ARCADI OLIVERES \(2021\): «Paraules d'Arcadi»](#) Angle Editorial Barcelona, Pàg. 31

(Es poden descarregar les primeres 40 pàgines del llibre clicant l'enllaç)

«Danilo» 52x64,5 cm, mixta sobre paper encolat sobre polietilè. Sant Gregori, 2009.

«Aprendre a discernir la línia de demarcació entre l'obligació de realitzar tasques funcionals i la resistència ètica davant l'inadmissible, ha de convertir-se en un objectiu central del civisme transmés a les escoles. Davant de situacions històriques extremes, a les aules acostuma a plantejar-se la pregunta: què hauríem fet nosaltres en aquella circumstància? Una pregunta sens dubte legítima, però en el fons errada. És més que probable que hauríem fet, més o menys, el mateix que van fer els nostres predecessors. No és aquesta la pregunta bona. Sobre el que hom ha d'interrogar-se és sobre allò que l'escola pot fer (i com) per fer més potent i lliure el judici dels individus, de manera que, en cas de repetir-se aquestes situacions límit, cada individu disposi d'un ventall de reflexió més ampli per poder decidir, amb millor criteri, allò que ha de fer i allò que és intolerable».

FRANCESC CARBONELL i DANILO MARTUCCELLI (2009): «La reconversió de l'ofici d'educar» Eumo Editorial/Fund. Bofill. Pàg. 79 (Es pot descarregar lliurement clicant l'enllaç)

Danilo Martuccelli, Doctor en Sociología, és professor a la Universidad Paris Descartes, Facultat de Ciències Humanes i Socials-Sorbonne (França) i investigador en el laboratori CERLIS-CNRS. Més informació sobre Danilo Martuccelli [AQUÍ](#)

«Marcos» 129x156 cm, políptic 6 peces. Oli sobre polietilè. Sant Gregori, 2009.

«INSTRUCCIONES PARA MEDIR LA VIDA

Se toma cordel a discreción y se empieza a meter en el bolsillo derecho del pantalón hasta que ocurra una de dos cosas: A) Que el bolsillo se llene de cordel. B) Que se canse uno de estar metiendo el cordel en el bolsillo. Cuando ha ocurrido una de las

dos cosas arriba señaladas, o las dos, espere una tarde lluviosa. Justo cuando la lluvia empiece a titubear en caer o no sobre la tierra, saque el cordel y arrójele hacia arriba, lo más alto posible, con un elegante ademán de mago y, simultáneamente, murmure las siguientes palabras: "Veo, mido, existo, la vida". Si se han seguido las instrucciones al pie de la letra, el cordel permanecerá en el aire, suspendido por unos instantes, antes de volver a tierra en un manojo de hilos. Ahí tiene usted la medida de un pedazo de vida. Si, no obstante haber seguido las instrucciones, el cordel no responde como arriba indicamos, no se preocupe y pruebe con otro cordel. Sucede que hay cordeles que se niegan, con desconcertante obstinación, a medir la vida de nadie (bastantes problemas tienen con amarrar botas, zapatos y otras cosas absurdas, dicen).

INSTRUCCIONES PARA ENAMORARSE

Elija una mujer cualquiera. Ponga cuidado en alguna parte de su cuerpo (de ella) y empiece a amarla. Aumente poco a poco su amor hasta completarla. Hecho esto, desenamórese rápidamente, ya que el amor provoca adicción.

INSTRUCCIONES PARA DESPEDIRSE

No mire hacia atrás. Suele bastar con eso...

INSTRUCCIONES PARA MEDIR EL SILENCIO

Basta con los suspiros. Pero no los cuente, el resultado suele ser desalentador.

INSTRUCCIONES PARA MEDIR DESAMORES

Basta el rencor y, finalmente, no vale la pena.»

[SUBCOMANDANTE MARCOS](#) (2004) «*Instrucciones para cambiar el mundo*» Revista Rebeldia
[Fragments del text original que pot consultar-se complet clicant **AQUÍ**](#)

«Dolores» 129x104 cm, políptic 6 peces. Oli sobre polietilè. Sant Gregori, 2009

«Para nuestra sociedad occidental, que nunca ha sabido relacionarse con lo diferente más que estigmatizándolo, la presencia multicultural en su propio territorio le representa un desafío y una oportunidad. Se puede seguir cerrando los ojos a la diversidad y encerrarse en una defensa a ultranza de *nuestros valores*. Este es el camino que están tomando las nuevas derechas, los nacionalismos xenófobos y los renacidos fascismos. Se puede por el contrario, tratar de desarrollar una conciencia social que permita aceptar la diversidad como tal, sin estigmatizarla (y esto es lo menos que se puede exigir desde el respeto de los derechos humanos). Pero también se puede aprovechar la oportunidad histórica de la inmigración extra-comunitaria a Europa como un elemento que permita aceptar la multiculturalidad, no sólo como algo que se ha dado y que inevitablemente continuará, sino como una fuente de nuevas experiencias sociales que faciliten el surgimiento de una sociedad mejor articulada (creativa y rica en diversidad) y de personas con mejores capacidades para entender a los demás y a ellos mismos».

[DOLORES JULIANO](#) (1993) «Educación intercultural. Escuela y minorías étnicas» Eudema. pàg 84